DELE AF FORMUERET - VINTEREKSAMEN 1999/2000

Opgave 1

Arne Als ejede to skulpturer. Den ene - »Narcissus« - var sandsynligvis udført af en af Bertel Thorvaldsens elever, men kunne dog være udført af mesteren selv. Som følge af usikkerheden antog Arne, at den »kun« var ca. 1.000.000 kr. værd. Den anden skulptur - »Metalmagi« - var udført af Robert Jacobsen, og en skriftlig vurdering, som Arne i salgsøjemed havde indhentet i maj 1999, satte værdien til »ca. 500.000 kr.«

Den 1. september 1999 hidkaldte Arne sin gamle ven, kunstanmelder Bertil Breck, som fik instruks om at sælge »Narcissus« i Arnes navn og »for det højest mulige kontantbeløb«. Arne forbød Bertil at give »nogen som helst garantier«, da det var »alt for farligt, når det gælder kunst«, og overrakte til slut Bertil sålydende erklæring:

> »1/9 1999 - Undertegnede Arne Als bemyndiger herved Bertil Breck til at sælge den mig tilhørende skulptur »Narcissus«. Arne Als.«

Arnes hjemmeboende søn, Clavs, der havde hørt det hele, fandt, at situationen lagde op til en *practical joke*, og afsendte dagen efter sålydende opdigtede brev til Bertil:

> »2/9 1999 - Kære Bertil. Jeg har tænkt lidt mere over sagen, og jeg har besluttet, at du skal forlange mindst 2.000.000 kr. for »Narcissus«. Venlig hilsen Arne.«

Bertil undrede sig meget over dette brev, idet »Narcissus« efter hans skøn - med den tvivl, der var om ophavsmanden - maksimalt var 1.000.000 kr. værd.

Den 8. september ringede Arne til Bertil og forklarede, at han havde hårdt brug for kontanter og måtte bede Bertil om også at sælge »Metalmagi« i Arnes navn og »på samme vilkår som »Narcissus««. Bertil turde ikke at bringe prisforlangendet for »Narcissus« på bane, men fandt det helt vildt, hvis Arne også ville have 2.000.000 kr. for »Metalmagi«. Straks efter telefonsamtalen udfærdigede Bertil - for at hjælpe Arne - sålydende erklæring:

> »8/9 1999 - Undertegnede Thorvaldsen-ekspert Ditlev Dam erklærer herved, at »Narcissus« tilhørende Arne Als er udført af Thorvaldsen selv. Ditlev Dam.«

Med tanke på, at »Metalmagi« skulle sælges »på samme vilkår som »Narcissus««, udfær-

digede Bertil dernæst sålydende erklæring vedrørende »Metalmagi«:

> »8/9 1999 - Undertegnede Arne Als bemyndiger herved Bertil Breck til at sælge den mig tilhørende skulptur »Metalmagi«. Arne Als.«

Den 10. september mødtes Bertil med Erik Eg, der ønskede at købe de to skulpturer.

Hvad angik »Narcissus«, foreviste Bertil for Erik *dels* den erklæring, som Arne selv havde udfærdiget, *dels* den erklæring, som Bertil falskeligt havde udfærdiget i Ditlev Dams navn. Til trods for den sidstnævnte erklæring ville Erik imidlertid kun byde 1.500.000 kr., og Bertil viste ham nu yderligere det brev, som Clavs falskeligt havde udfærdiget i Arnes navn, og som angav et prisforlangende på 2.000.000 kr. Bertil sagde, at Erik ikke desto mindre kunne få skulpturen for 1.750.000 kr., fordi Arne havde hårdt brug for kontanter. Herefter blev der givet håndslag på denne pris.

Hvad angik »Metalmagi«, foreviste Bertil den erklæring, som Bertil falskeligt havde udfærdiget i Arnes navn. Bertil afgav derudover i Arnes navn en garanti for, at »Metalmagi« i maj 1999 var blevet vurderet til »ca. 500.000 kr.« Erik henviste til, at Bertil lige havde oplyst, at Arne havde hårdt brug for kontanter, og ville derfor ikke byde mere end 485.000 kr., hvilken pris der til slut blev givet håndslag på.

Det blev aftalt, at den samlede købesum på 2.235.000 kr. skulle erlægges kontant mod udlevering af skulpturerne på Arnes adresse den 15. september.

Den 14. september kom det sensationelt frem, at det var endegyldigt bevist, at »Narcissus« var Thorvaldsens eget værk - og herefter var ca. 2.500.000 kr. værd.

Da Erik indfandt sig hos Arne den 15. september, var hele begivenhedsforløbet kommet for en dag. Arne nægtede principalt at være bundet ved de indgåede aftaler, idet han påberåbte sig reglerne om manglende fuldmagt og tredjemands onde tro, falsk, og svig; subsidiært ville Arne have erstatning af Bertil. Erik fastholdt principalt Arne på aftalerne, men krævede subsidiært erstatning af Bertil.

Hvorledes er retsstillingen mellem Arne, Bertil og Erik?

Løsningseksempel til opgave 1

1. Retsstillingen mellem Arne og Erik

1.1. »Narcissus« (Thorvaldsen-skulpturen)

Arne har overgivet Bertil en skriftlig fuldmagt, der er bestemt til at blive forevist for tredjemand, d.v.s. en (AFTL) § 16-fuldmagt. Fuldmagten går ud på, at Bertil i Arnes navn skal sælge »Narcissus«. Bemyndigelsen går ud på, at Bertil skal forlange den højest mulige pris.

Bertil holder sig inden for fuldmagten, og Erik vinder ret, da han ikke er i ond tro om, at Bertil overskrider bemyndigelsen: For det første overskrider Bertil slet ikke bemyndigelsen, og for det andet er Eriks »onde tro« om overskridelsen af den falske bemyndigelse (som er udfærdiget af Clavs) helt irrelevant.

Udover reglerne om manglende fuldmagt og tredjemands onde tro påberåber Arne sig, at aftalen skulle være ugyldig som følge af falsk og svig. Heller ikke disse anbringender kan Arne trænge igennem med:

Der foreligger ganske vist en falsk Thorvaldsen-erklæring og en falsk bemyndigelseserklæring, men den første erklæring er ikke falsk i forhold til Arne (kun i forhold til Ditlev Dam), og selv om den anden erklæring er falsk i forhold til Arne, er den uden betydning, da Bertil holder sig inden for den fuldmagt, som Arne selv har givet ham.

Der foreligger ganske vist også svig, men kun i forhold til Erik, der køber »Narcissus« i tillid til Thorvaldsen-erklæringen, og Erik vil ikke påberåbe sig svigen.

1.2. »Metalmagi« (Robert Jacobsen-skulpturen)

Arne har udstyret Bertil med en mundtlig fuldmagt til at sælge »Metalmagi«, d.v.s. en AFTL § 18-fuldmagt. Fuldmagten og bemyndigelsen er sammenfaldende og går ud på, at Bertil i Arnes navn skal sælge »Metalmagi« på samme vilkår som »Narcissus«.

Der skal tages stilling til, hvad der mere præcist ligger i denne fuldmagt, herunder:

(1) om Bertil er blevet bemyndiget til selv at udfærdige en skriftlig fuldmagt vedrørende »Metalmagi«,

(2) om Bertil er blevet pålagt at kræve 2.000.000 kr. for »Metalmagi«, og

(3) om Bertil har fået forbud mod at give garantier vedrørende »Metalmagi«.

Ad (1): Bertil er ikke blevet bemyndiget til at udfærdige en skriftlig fuldmagt og forsyne den med Arnes navn.

Ad (2): Bertil er ikke blevet pålagt at kræve 2.000.000 kr. for »Metalmagi«, da dette prisforlangende for »Narcissus« slet ikke hidrører fra Arne (men fra Clavs) og derfor ikke kan påberåbes af Arne.

Ad (3): Bertil har fået forbud mod at afgive garantier, idet ordene »på samme vilkår« må henvise *dels* til dette forbud *dels* til kravet om kontant betaling. En fuldmagtsgivers forbud mod, at fuldmægtigen afgiver garantier, kan dog ikke medføre, at *enhver garanti* uden videre er ensbetydende med en fuldmagtsoverskridelse - f.eks. ikke i et tilfælde som det foreliggende, hvor fuldmægtigen blot garanterer, at der foreligger en vurdering af et givet indhold. *I hvert fald* i det foreliggende tilfælde, hvor garantiforbudet af Arne er begrundet med, at det er »alt for farligt«, kan det ikke anses at omfatte en garanti som den, Bertil har afgivet over for Erik. Selv om Bertil har afgivet en garanti i

Arnes navn, foreligger der således ikke en fuldmagtsoverskridelse.

Der kan endelig spørges, om den omstændighed, at Bertil omtaler vurderingen og sælger til en pris under vurderingen, medfører, at der er handlet uden for fuldmagten. Svaret må være benægtende: Dels kan det være nødvendigt at fremlægge en (gunstig) vurdering for at opnå en fornuftig pris, og det er da også oplyst i opgaveteksten, at Arne havde indhentet vurderingen »i salgsøjemed«; dels holder den aftalte pris på 485.000 kr. sig inden for vurderingen på »ca. 500.000 kr.« Hvis Arne havde ønsket en mindstepris på 500.000 kr. (eller et andet beløb), burde han have begrænset fuldmagten. Bertil må således anses at have holdt sig inden for fuldmagten, og Arne er dermed bundet.

De ugyldighedsgrunde, som Arne påberåber sig, kan heller ikke her føre til, at Arne slipper fri af aftalen. Der foreligger ganske vist en falsk fuldmagtserklæring i forhold til Arne, men denne erklæring er uden betydning, da Bertil holder sig inden for den (AFTL) § 18-fuldmagt, som Arne selv har givet ham.

2. Retsstillingen mellem Bertil og Erik

2.1. »Narcissus« (Thorvaldsen-skulpturen)

Der opstår intet spørgsmål herom, da Arne er bundet over for Erik.

2.2. »Metalmagi« (Robert Jacobsen-skulpturen)

Der opstår intet spørgsmål herom, da Arne er bundet over for Erik.

3. Retsstillingen mellem Arne og Bertil

3.1. »Narcissus« (Thorvaldsen-skulpturen)

Bertil har handlet forkert på mange måder, men har ikke påført Arne noget tab ved at indgå aftalen med Erik den 10. september. Arne har derfor ikke noget erstatningskrav mod Bertil.

3.2. »Metalmagi« (Robert Jacobsen-skulpturen)

Bertil har *muligvis* ikke handlet særlig klogt ved at afsløre, at Arne havde hårdt brug for kontanter, eller ved at sælge til 485.000 kr., men Bertil har ikke handlet i strid med fuldmagten på en måde, der kan pådrage ham erstatningsansvar over for Arne.

Litteratur (pensum): *Lennart Lynge Andersen, Palle Bo Madsen og Jørgen Nørgaard:* Aftaler og mellemmænd, 3. udg. (1997) s. 168 f., s. 187 ff., s. 301 f., s. 309 f., s. 311 ff. og s. 356 ff.

Opgave 2

Den 23. december 1999 kl. ca. 17 var Anja Andersen på juleindkøbstur i Bilka. Hun parkerede sin bil, en Citroën BX, på Bilkas parkeringsplads. Det var svært for Anja at finde en ledig indkøbsvogn, men omsider fandt hun en, der stod lidt afsides på parkeringspladsen. Anja fandt hurtigt ud af, at årsagen til, at netop denne indkøbsvogn var ledig, var, at vognen på grund af en defekt ved forhjulet kørte skævt. Hun besluttede sig dog for at forsøge at gennemføre indkøbsturen med den defekte indkøbsvogn, og det lykkedes også for hende at "navigere" igennem butikken og kassen; men da hun med den højt lastede indkøbsvogn nærmede sig sin bil, gik det galt: På grund af dels en ujævnhed i parkeringspladsens asfaltbelægning, dels indkøbsvognens defekte forhjul, drejede vognen pludselig skarpt til højre og stødte ind i Citroën'en, hvis bagsmæk blev ridset.

Forskrækket over det passerede slap Anja indkøbsvognen, som derefter trillede ind i "nabobilen" en Ford Escort, som var i færd med at bakke ud fra parkeringspladsen, og som ved sammenstødet med indkøbsvognen fik en dyb ridse i lakken. Escort'en blev ført af bilens ejer, Grethe Glahn, som - så snart hun registrerede den løbske indkøbsvogn - bremsede op. Ved opbremsningen faldt Grethe Glahns fem-årige barnebarn, Hubert, som på trods af Grethe Glahns formaninger havde lukket sin sikkerhedssele op og stillet sig på bagsædet, omkuld, hvorved han pådrog sig et alvorligt brud på rygsøjlen.

Citroën BX'en var ansvars- og kaskoforsikret i forsikringsselskabet Kgl. Brand med en selvrisiko på 2.000 kr. pr. kaskoskade. Skaden på Citroën'en beløb sig til 2.500 kr.

Ford Escort'en var ansvars- og kaskoforsikret i forsikringsselskabet Lærernes Forsikring med en selvrisiko på 2.000 kr. pr. kaskoskade. Skaden på Escort'en beløb sig til 3.000 kr.

Anja Andersen havde tegnet en privatansvarsforsikring i forsikringsselskabet Møns Forsikring. Forsikringen, der dækkede Anjas ansvar for person- og tingsskader, var tegnet således, at Anja selv skulle betale de første 5.000 kr. af hver skade, som hun var ansvarlig for.

Hubert, der fik et varigt mén på 50% som følge af ulykken, blev tilkendt 1,2 mill.

kr. fra en privat ulykkesforsikring, som hans mor havde tegnet i forsikringsselskabet Nordjyden.

Hvordan er den erstatnings- og forsikringsretlige stilling? Der skal ikke tages stilling til størrelsen af eventuelle personskadekrav.

Løsningseksempel til opgave 2

1. Skaden på Citroën'en (2.500 kr.)
Skaden er forvoldt af Anja selv. Da forsikringen er tegnet med en selvrisiko på 2.000 kr., kan Anja kun få dækket 500 kr. hos kaskoforsikreren, Kgl. Brand, jfr. FAL § 18, stk. 2 e.c.

Der er intet grundlag for at gøre Bilka ansvarlig (hverken på grund af den defekte indkøbsvogn eller ujævnheden i asfaltbelægningen).

2. Skaden på Ford Escort'en (3.000 kr.)
Anja optræder simpelt uagtsomt ved at slippe den defekte indkøbsvogn.

Glahn får dækket 1.000 kr. af kaskoforsikringsselskabet, Lærernes Forsikring, som ikke har regres mod Anja, jfr. EAL § 19, stk. 1.

De resterende 2.000 kr. kan Glahn kræve af Anja.

3. Personskaden (Hubert - 50% mén)
3.1. Skaden indtræder i forbindelse med et færdselsuheld. Den forvoldes af et motorkøretøj, der er i brug som trafikmiddel inden for færdselslovens geografiske anvendelsesområde. Alle betingelser for at pålægge Glahn et objektivt ansvar er altså til stede, jfr. FL § 101, stk. 1. Hubert har et direkte krav mod Lærernes Forsikring, jfr. FL § 108, stk. 1, og der er ikke grundlag for at nedsætte kravet på grund af egen skyld, jfr. FL § 101, stk. 2. Hubert har krav på svie- og smertegodtgørelse (udmålt efter EAL § 3), méngodtgørelse (udmålt efter EAL § 4) og erhvervsevnetabserstatning (udmålt efter EAL § 8).

3.2. Også Anja er - på grund af den udviste simple uagtsomhed - ansvarlig for personskaden. Der er ikke grundlag for at reducere Huberts krav som følge af egen skyld, jfr. EAL § 24 a (ML § 63) analogt - heller ikke fsv. angår de ikke-ansvarsforsikringsdækkede 5.000 kr. Når erstatningspligten er fastslået (og erstatningens størrelse er bestemt), indtræder Hubert i Anjas krav mod Møns Forsikring, jfr. FAL § 95.

3.3. Regresopgøret skal foretages i overensstemmelse med reglerne i EAL § 25.

3.3.1. Lærernes Forsikring hæfter for hele skaden. Fsv. angår Anjas ansvar hæfter Møns Forsikring for den samlede skade ÷ 5.000 kr. Regresopgøret foretages fsv. angår den forsikringsdækkede del efter EAL § 25, stk. 1. Lærernes Forsikring er fuldt regresansvarlig (lovpligtig ansvarsforsikring ctr. privatansvarsforsikring smh. afgørelsen U 1999.83 H).

3.3.2. Fsv. angår de resterende 5.000 kr. bliver resultatet det samme, men med hjemmel i EAL § 25, stk. 2.

3.4. Kumulation

Huberts krav mod Nordjyden (1,2 mill. kr.) kan kumuleres med kravet mod Lærernes Forsikring, jfr. EAL § 22, stk. 2.

Litteratur (pensum): von Eyben, Nørgaard og Vagner: Lærebog i erstatningsret 3. udgave (1995). (Henvisninger til 4. udgave (1999) er anført i parentes) s. 179 ff. (185 ff.), 190 (196), 192 (199), 196 (203), 235 (223), 236 (224), 242 (231), 305 note 5 (298 note 5), 323 f. (317 f.), 325 f. (319 f.), 331 f. (325 f.), 342 f. (336 f.) og 354 note 1 (350 note 1).

Opgave 3

Den 6. august 1999 indgik grosserer Krumbak og gartneriejer Sivertsen aftale om Krumbaks køb af »100 kg. økologiske cherrytomater af luksuskvalitet til syltning« til 30 kr. pr. kg. Det aftaltes, at Krumbak skulle hente tomaterne på Sivertsens gartneri søndag den 8. august kl. 9. Sivertsen præciserede, at Krumbak ikke måtte komme for sent, idet der ikke ville være nogen til stede på gartneriet, når morgenvandingen var overstået kl. ca. 9.30.

Den 8. august meldte Krumbaks chauffør sig syg fra morgenstunden, og tomaterne blev derfor ikke afhentet til den aftalte tid. Klokken 9.45 modtog Krumbak en telefax fra Sivertsen. Af telefaxen fremgik det, at tomaterne var stillet i 10 kasser á 10 kg. i gartneriets indkørsel ud mod landevejen, og at Krumbak blot kunne hente dem i løbet af dagen.

Samme dag klokken 11.15 modtog Krumbak en telefonopringning fra restauratør Jacques, der ønskede at købe 50 kg. cherrytomater af luksuskvalitet til syltning. Jacques præciserede, at det var afgørende, at han fik tomaterne leveret omgående. Krumbak, der ikke havde cherrytomater på lager, fortalte Jacques alt om de tomater, som stod klar til afhentning på Sivertsens ubemandede gartneri. Krumbak sagde, at Jacques kunne købe 50 kg. af disse tomater, og at prisen normalt var 40 kr. pr. kg., men at Jacques kunne få tomaterne til 36 kr. pr. kg., hvis han selv ville hente dem. Da Sivertsens gartneri kun lå to kilometer fra Jacques' restaurant, accepterede Jacques straks.

Da Jacques kl. 13.55 indfandt sig ved gartneriet, erfarede han, at alle de 100 kg. cherrytomater var blevet ødelagt ved hærværk, idet der med stor omhu var blevet trådt hårdt på hver eneste tomat. En nabo til gartneriet fortalte Jacques, at han blot ti minutter forinden havde set nogle børn trampe rundt i tomaterne, men at børnene var stukket af, da han havde råbt dem an. Børnene blev aldrig identificeret.

Krumbak krævede straks, at Jacques betalte ham den aftalte købesum på 1.800 kr. for de 50 kg. ødelagte tomater. Jacques meddelte, at han hævede købet og dermed ikke skyldte Krumbak noget som helst. Jacques krævede desuden 200 kr. i erstatning af Krumbak svarende til den mistede rabat. Dette erstatningskrav bestred Krumbak.

Sivertsen krævede ligeledes straks, at Krumbak betalte ham den aftalte købesum

på 3.000 kr. Krumbak meddelte, at han hævede købet og dermed ikke skyldte Sivertsen noget som helst. Krumbak krævede endvidere, at Sivertsen betalte ham 300 kr. i erstatning for mistet fortjeneste på handlen med Jacques. Dette erstatningskrav bestred Sivertsen pure.

Der anmodes om en stillingtagen til de rejste krav, idet det ved besvarelsen skal lægges til grund, *at* tomaterne var af aftalt kvalitet inden hærværket, *og at* der ikke findes kutymer af betydning for retsstillingen.

Løsningseksempel til opgave 3

1. Forholdet mellem Krumbak og Jacques

Der er tale om et halvgenerisk køb, jf. KBL § 3, som har karakter af et handelskøb, jf. KBL § 4. Se *Lærebogen* s. 37 f. og s. 40 f.

Spørgsmålet er, om Krumbak eller Jacques bærer risikoen for varens undergang. Det følger af parternes aftale, at leveringsstedet er Sivertsens gartneri. Der er således tale om et afhentningskøb. Hovedreglen er, at risikoen går over ved levering, jf. KBL § 17, stk. 1, men denne regel gælder ikke, når køberen som her skal skaffe sig i besiddelse af varen uden foranstaltninger fra sælgerens side. I et sådant tilfælde går risikoen over ved aftalens indgåelse, d.v.s. under telefonsamtalen mellem Krumbak og Jacques den 8. august kl. 11.15, jf. hertil *Lærebogen* s. 46 f. og 68 f.

Da tomaterne er gået til grunde på Jacques' risiko, er Jacques' ophævelse uberettiget. Jacques skal således betale købesummen på 1.800 kr., selv om han ikke får varen. Jacques kan selvsagt ikke kræve erstatning af Krumbak.

2. Forholdet mellem Sivertsen og Krumbak

Der er tale om et genuskøb, jf. KBL § 3, som har karakter af et civilkøb, jf. KBL § 4 e.c. Se *Lærebogen* s. 36 ff. og s. 40 f.

Spørgsmålet er først og fremmest, om Sivertsen eller Krumbak bærer risikoen for varens undergang. Det følger af parternes aftale, at leveringsstedet er Sivertsens gartneri, d.v.s. at der er tale om et afhentningskøb. Hovedreglen er derfor, at risikoovergang sker ved levering, d.v.s. når salgsgenstanden er kommet i køberens besiddelse, jf. KBL § 9 og § 17, stk. 1. I det foreliggende tilfælde er levering ikke sket, men da dette beror på Krumbaks forhold, må der tages stilling til, om risikoen er gået over som følge af Krumbaks fordringshavermora, jf. KBL § 37. I genuskøb kan sælgeren i tilfælde af køberens fordringshavermora overføre risikoen på køberen ved at udskille bestemte vareenheder for køberen. Udskillelse er utvivlsomt sket ved Sivertsens pakning af varen i aftalt kvantum til Krumbak (og tydeliggøres af underretningen herom til Krumbak pr. telefax). Se *Lærebogen* s. 71 ff. Udskillelse kan dog selvsagt kun overføre faren for hændelige begivenheder, d.v.s. begivenheder som ikke kan bebrejdes sælgeren: I det foreliggende tilfælde er det åbenbart, at Sivertsen - der har henstillet tomaterne ubeskyttet i gartneriets indkørsel ud mod landevejen - har handlet culpøst (har tilsidesat sin omsorgspligt på culpøs måde, jf. KBL § 33) og derfor ikke kan påberåbe sig ødelæggelsen som en hændelig begivenhed. Se *Lærebogen* s. 73 f. og 190. (Det er fuldt ud acceptabelt, hvis det antages, at Krumbak har rådet over varen på en sådan måde, at han derved har overtaget risikoen for den videresolgte del af partiet).

Da Sivertsen herefter bærer risikoen for, at tomaterne er gået til grunde, er Krumbaks ophævelse berettiget, jf. KBL § 21. Sivertsen kan således ikke kræve den aftalte købesum på 3.000 kr. Sivertsen har som nævnt handlet ansvarspådragende, men skal selvsagt kun betale erstatning, hvis Krumbak har lidt det påståede tab på 300 kr. Da Krumbak som ovenfor nævnt får medhold i sin påstand om, at Jacques skal betale ham købesummen på 1.800 kr. - hvilket beløb giver Krumbak dækning for fortjenesten på 300

kr. - kan Krumbak ikke kræve de 300 kr. af Sivertsen. Se *Lærebogen* s. 178 ff. (særlig s. 180 med note 40).

Pensum: *Nils Elmelund m.fl.:* Lærebog i dansk og international køberet, 2. udgave (1996) s. 36 ff., 40 f., 46, 66 f., 68, f., 71 ff., 73 f., 178 ff. og 190.